

²⁸ Придністровський патріот з українським паспортом. – Режим доступу: <http://www.kipiani.org/plain.cgi?502> (перегляд 12 липня 2009 р.)

²⁹ Плешко М. Молдовська війна за українців – Україна знову в стороні / М.Плешко // <http://www.pravda.com.ua/news/2009/6/2/95845.htm> (перегляд 3 травня 2009 р.)

³⁰ Иванов Ю. Русины всех стран объединяются / Юрий Иванов // Русин. – Кишенев, 2007. – 2007. – №2. – С.183.

³¹ Плешко М. Молдовська війна за українців – Україна знову в стороні / М.Плешко // <http://www.pravda.com.ua/news/2009/6/2/95845.htm> (перегляд 3 травня 2009 р.)

³² Там само.

³³ Резолюція надзвичайного з'їзду українців Придністров'я. – Режим доступу: <http://mkspmr.idknet.com/content/view/18/230> (перегляд 12 липня 2009 р.)

³⁴ Хто такі українці Придністров'я. – Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/indepth/story/2009/06/090605_bodnar_transdnistria_im.shtml (перегляд 12 липня 2009 р.)

³⁵ За фінансової підтримки Міністерства культури і туризму України Офіційна делегація МКТ та ансамбль народних інструментів Національного оркестру народних інструментів України під керівництвом Заслуженого артиста України В.Овчарчина взяли участь у заходах присвячених 15-ї річниці Співки українців Придністров'я. – Режим доступу: <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/> (перегляд 12.07.09 р.)

³⁶ Українці Придністров'я об'єдналися. – Режим доступу: <http://h.ua/story/132656/> (перегляд 12 липня 2009 р.)

*Сергей Адамович
(Ивано-Франковск)*

**Украинская диаспора Приднестровья:
между поисками поддержки со стороны Украины
и русификацией (1989 – 2009 гг.)**

В статье исследуется положение украинской диаспоры Приднестровья в условиях распада СССР и конфликтов с Молдовой. Автор утверждает, что украинцы региона с конца 1991 г. остались без системной поддержки Украинского государства и находятся между активными русификаторскими процессами и угрозой румынизации.

Ключевые слова: диаспора, национальное возрождение, украинское национальное меньшинство, государственная граница, Приднестровье, русификация, регион, Украина.

*Adamovych Sergii
(Ivano-Frankivsk)*

**The Ukrainian Diaspor of the Pre-dnister
Region Among Support Searching of Ukraine
and Russification**

The article examines the situation of the Ukrainian diaspora of the Pre-Dnister region in the period of the USSR disintegration and conflicts with Moldova. The author claims that the Ukrainians of the region remained without support of the Ukrainian state since 1991. Now they remain among active russification processes and the threat of Rumanization.

Key words: diaspora, national revival, the Ukrainian national minority, state border, Pre-Dnister region, russification, region.

УДК 327 (73:477)

**Надія Буреико
(Чернівці)**

**МІСЦЕ УКРАЇНИ
В ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ СТРАТЕГІЇ США
НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРИ**

У пропонованій роботі досліджується роль та місце України в зовнішньополітичній стратегії Сполучених Штатів Америки на пострадянському просторі, аналізуються зміни основних напрямів американського зовнішньополітичного курсу щодо України та бачення двостороннього стратегічного партнерства американською адміністрацією. Значна увага приділяється геополітичному чиннику та регіональному аспекту. У цьому сенсі пострадянський простір і Україна, зокрема, є надзвичайно важливими суб'єктами міжнародних відносин. Саме тому вони становлять значний інтерес для Сполучених Штатів Америки.

Ключові слова: пострадянський простір, зовнішньополітична стратегія, американсько-українські двосторонні відносини, регіон, геополітичне значення, стратегічне партнерство.

В умовах трансформаційних процесів у міжнародних відносинах інтерес до Сполучених Штатів Америки, які набули статусу «наддержави», постійно зростає. У цьому контексті американська зовнішньополітична стратегія має значний вплив на перебіг подій міжнародного життя загалом. Пострадянський простір, охоплюючи значну територію, ресурси, потенціал, постає регіоном, інтерес до якого з боку Сполучених Штатів Америки просто не може оминати. Це зумовлює актуальність теми нашої роботи. Досліджуючи запропоновану тематику, ми ставили за мету здійснити аналіз тенденцій та особливостей зовнішньополітичного курсу США щодо України крізь призму американської стратегії зовнішньої політики на пострадянському просторі. Поставлена мета зумовлювала наступні завдання: визначити місце пострадянського простору у системі сучасних зовнішньополітичних інтересів США; розглянути становлення американсько-українських відносин та простежити особливості їх розвитку; прослідкувати зміну зовнішньополітичного курсу США щодо України після «Помаранчевої революції»; розглянути основні вузли протиріч та можливі варіанти їх вирішення в американсько-українських відносинах.

Поява на теренах Радянського Союзу 15 нових незалежних держав з їх численними внутрішніми проблемами і новим керівництвом (деякі з яких, в тому числі і Україна, здобували свою незалежність разом із значним арсеналом ядерної зброї, що розташовувалася на їх територіях) створювала для США ситуацію в даному регіоні заплутану і непередбачувану¹. Прагнучи не допустити відновлен-

ня євразійської імперії з центром у Москві, офіційний Вашингтон усвідомлював важливу роль новоутворених держав. Як найближче оточення Росії, вони могли стати системоутворюючими одиницями стримування і противаг, здатних нейтралізувати відновлення російського впливу в Євразії. Стратегія Сполучених Штатів у даному контексті передбачала такий алгоритм подій, в якому енергія Росії та інших держав пострадянського простору замикалася б одна на одній, а не була спрямована назовні. Тому багато дослідників схильні вважати, що головними підставами американського підходу до країн пострадянського простору слугували не соціально-політичні, а здебільшого геополітичні міркування.

Досліджуючи пострадянський простір та його місце у системі сучасних зовнішньополітичних інтересів США, ми дійшли висновку, що країни даного регіону умовно можуть бути поділені наступним чином: ті, які орієнтуються у своєму розвитку на Росію (Білорусь, Казахстан, Вірменія, Киргизстан, Таджикистан) і ті, які в своїх зовнішньополітичних орієнтирах схилиються до Заходу (країни Прибалтики, Україна, Грузія, Азербайджан, частково Узбекистан, Молдова й Туркменістан). У ході дослідження ми зосередили увагу на Україні та її місці в зовнішньополітичній стратегії США на пострадянському просторі, намагаючись прослідкувати зміну зовнішньополітичного курсу США щодо України та проаналізувати перспективи американсько-українських відносин.

На початку 90-х років Україна, як і ряд інших новоутворених держав на пострадянському просторі, опинилася перед необхідністю вибору своїх власних зовнішньополітичних стратегій. Перед керівництвом молодих держав постали складні завдання стратегічного характеру. Необхідно було визначитися: чи будуть принципи їх зовнішньої політики відображати постулати зовнішньополітичного курсу колишнього Радянського Союзу, чи вони будуть сформовані на якісно новому рівні відповідно до сучасних реалій міжнародного життя. Адміністрація США також розробляла новий зовнішньополітичний курс щодо держав пострадянського простору.

Позиція Сполучених Штатів стосовно України зазнала значних змін, починаючи від проголошення української незалежності 24 серпня 1991 року аж до сьогодні. Проте, так чи інакше, з огляду на геополітичне положення та потенціал України Вашингтон завжди добре усвідомлював її значення для майбутнього розвитку Європи в цілому та східноєвропейського регіону зокрема. Для України ж відносини з США були і залишаються надзвичайно важливими як з „країною, політика якої суттєвим чином впливає на розвиток міжнародних подій»².

Американсько-українські відносини в перші роки незалежності України характеризувалися ста-

новленням і виробленням основних пріоритетів, які б задавали динаміку співробітництва на перспективу. Серед тих пріоритетів адміністрації Дж. Буша-старшого, які були пов'язані з визнанням незалежності нових держав пострадянського простору, першочерговою була воєнна і ядерна безпека, а також становлення та розвиток демократії і ринково орієнтованої економіки³. Спочатку переважна більшість американських урядовців дивилася на українську декларацію суверенітету та наступні кроки України щодо відокремлення від СРСР із острахом. Президент США Дж. Буш до останнього намагався підтримувати М.Горбачова у його зусиллях зберегти СРСР. Яскравим свідченням цього була промова американського президента про небезпеку «самовбивчого націоналізму» під час його перебування у Києві, яка увійшла в історію під назвою «Chicken Kiev Speech» («слабкодуха», «полохлива»)». Варто відзначити, що важливу роль у зміні американської політики щодо України на цьому етапі відіграли конгрес і українська громада в США. Вони були краще, ніж адміністрація, підготовлені до розуміння прагнень республіканських народних рухів⁵.

Після визнання незалежності України офіційним Вашингтоном 25 грудня 1991 р. та встановлення дипломатичних відносин 3 січня 1992 р. головним завданням української дипломатії того періоду було становлення України як рівноправного партнера, а також ідентифікації української держави як такої, що має власні національні інтереси і посідає важливе геополітичне місце в Європі. Крім того, особливо важливим було вироблення правильної ядерної політики в умовах зовнішнього тиску.

Якщо адміністрація Дж. Буша-старшого не надто вітала розпад Радянського Союзу і дещо вагалася стосовно того, якими будуть двосторонні відносини Сполучених Штатів Америки з молодими незалежними державами пострадянського простору, то адміністрація Б. Клінтона, надаючи неабияке значення геополітичному чиннику, розглядала Україну як державу, стратегічне партнерство з якою абсолютно повністю відповідає інтересам національної безпеки США. Період до 1994 р. був позначений налагодженням стосунків між державами в контексті ядерного роззброєння. Після підписання 14 січня 1994 р. Б. Клінтоном, Л. Кравчуком та Б. Єльциним тристоронньої Угоди, за якою Україна зобов'язувалася знищити всю ядерну зброю, розташовану на її території, протягом 7 років, Б. Клінтон надав Україні своєрідний кредит довіри. Розглядаючи зовнішню політику США як продовження внутрішньої кризь призму глобалізаційних процесів⁶, американський президент вважав, що після вирішення ядерного питання України американо-українські відносини отримали змогу розвиватися в більш широкому спектрі.

Справді, вирішення ядерного питання (позбавлення України ракетно-ядерної зброї) поклало по-

чаток нового етапу в американсько-українських відносинах. Свідченням цього стало підписання у 1994 р. такого фундаментального документа, як Хартія українсько-американського партнерства, дружби і співробітництва. Цей рік був проголошеним у США „роком України». Він був позначений багатьма практичними кроками зближення обох держав, серед яких висловлення Сполученими Штатами Америки підтримки Україні стосовно її рішення взяти участь в програмі НАТО „Партнерство заради миру». Крім того, американська сторона надала Україні значну економічну допомогу, а також підтримку у розбудові демократичних цінностей та проведенні ринкових реформ⁷.

Американська адміністрація добре розуміла, що без вирішення внутрішньополітичних та внутрішньоекономічних проблем в Україні важко говорити про вихід американсько-українського співробітництва на новий щабель свого розвитку, і стратегічне партнерство між державами може залишитися лише декларативним. Ставало дедалі очевидним, що наскільки ефективною не була б часом українська зовнішня політика, вона виявлялася неспроможною компенсувати усі внутрішні негаразди в країні.

Позитивізм, який був властивий Вашингтону у поглядах на Україну, дещо розвіявся з приходом до влади президента Дж. Буша-молодшого. Така позиція щодо України цілком відповідала концепції «реалістичної» школи міжнародної політики, прихильниками якої завжди виступали республіканці. Вони менш терпимо ставилися до внутрішніх проблем в Україні, даючи зрозуміти, що без проведення відповідних реформ геополітичне значення України ризикує втратити свою цінність. Відносини ускладнювалися «кольчужним» та «касетним» скандалами.

Від ескалації напруги врятували події в Україні 2004 р., відомі як „Помаранчева революція». За словами Надзвичайного і Повноваженого Посла США в Україні В. Тейлора, вона «вивела наші двосторонні відносини на нову траєкторію»⁸. «Помаранчева революція» не тільки надала нового імпульсу демократизації власне в Україні, але і сприяла започаткованому «революцією троянд» у Грузії розриву авторитарної традиції суспільного розвитку на пострадянському просторі. Професор політології Ратгерського університету А. Мотіля, українець за походженням, нині професор Гарвардського університету, зауважував: «Україна стає стратегічним партнером для Америки й водночас важливою країною на політичній і економічній карті Європи»⁹.

Адміністрація Дж. Буша-молодшого активно підтримувала ідею євроатлантичної інтеграції України, але виключно за умови того, що Україна стане західною державою за напрямом свого внутрішнього розвитку і досягне легітимно оформленого консенсусу правлячих еліт з цього питання.

Зокрема, Збігнев Бжезінський у своєму виступі на VI щорічній конференції у Вашингтоні 28 вересня 2005 р. зазначав, що США зацікавлені в тому, щоби Україна стала членом Європейської спільноти. Більш того він зауважував, що після демократичних перетворень Київ має на це всі шанси. Але й «ми [США] також маємо бути реалістами і сказати українцям з усією відвертістю, що як би ми не хотіли Україні успіху, ми можемо обійтися без України, але Україна без успіху на обійдеться... Цього не мають вирішувати іноземці; ... це мають вирішувати самі українці, тому що вони хочуть цього як народ»¹⁰.

Барак Обама, ще будучи кандидатом у президенти, підтримував євроатлантичні прагнення України та заохочував проведення реформ, оздоровлення економіки та зміцнення демократичних інституцій в Україні, хоча практично і не наголошував на цьому під час своїх публічних виступів. Ставши президентом, Обама не змінив своєї позиції. А це свідчить про ймовірність зменшення напруги у Східній Європі, що, звісно, вплине і на Україну.

Отже, сучасна політика Сполучених Штатів Америки стосовно України є частиною загально-го зовнішньополітичного курсу американської адміністрації щодо пострадянського простору. Знаменним є той факт, що Україна посідає в цій стратегії помітне місце. Простежуючи динаміку американсько-українських відносин, можемо констатувати, що певним чином вони характеризувалися спробами адміністрації США зміцнити незалежність України, як і інших країн колишнього Радянського Союзу, зокрема Грузії, країн Прибалтики, від зовнішніх впливів з боку Російської Федерації¹¹. Проте в жодному разі американсько-українські відносини не можна розглядати виключно в контексті трикутника Сполучені Штати Америки – Росія – Україна. На думку колишнього держсекретаря США Кандолізи Райс, Україну необхідно розглядати як серйозного актора європейської політики, важливу ключову європейську державу. Це, за її словами, не менш важливо, ніж оцінювати значення України з позиції її спроможності запобігти поверненню Російської Федерації до імперських звичок¹². Проте, так чи інакше, геополітичний чинник у американсько-українських відносинах є чи не найважливішим, і Вашингтон вбачає в Україні можливість реалізації своїх довгострокових геополітичних цілей.

Ми усвідомлюємо, що форми і параметри двостороннього співробітництва між офіційними Вашингтоном та Києвом визначаються Сполученими Штатами, а не Україною. Те, що стратегічне партнерство між державами залишається більш декларативним, аніж практичним, можна пояснити цілою низкою чинників: це і «русофільство» значної частини американського владного істеблішменту, і стратегічна невизначеність українських вла-

дних кіл, зокрема відсутність чіткого бачення механізмів євроатлантичної інтеграції¹³. Та за умови виваженого збалансованого підходу української сторони до партнерської співпраці американсько-українські відносини можуть вийти на якісно новий рівень, коли місце і роль України у двосторонніх відносинах не буде акумулюватися тільки на рамках регіонального масштабу пострадянського простору, що стає помітним в останній час.

¹ Попадюк Р. США бачать в Україні друга // Політика і час. – 1993. – № 5. – С. 12.

² Про Основні напрями зовнішньої політики України: Постанова Верховної Ради України від 2 липня 1993 р. № 3360-ХІІ. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/law/93_zpu.html (дата перегляду. – 29.11.09).

³ Campbell K., Carter A., Miller S., Zraket Ch. Soviet Nuclear Fiction: Control of the Nuclear Arsenal in a Disintegrating Soviet Union // CSIA Studies in International Affairs. – 1991. – № 1. – Р. 69-70.

⁴ Brzezinski Z. Second Chance. Three Presidents and the Crisis of American superpower. – New York, 2007. – С. 61.

⁵ Щербак Ю. «Українцям потрібне сильне лобі. А це вимагає грошей» // Київські відомості. – 1996. – 5 квіт. – С. 4.

⁶ Brzezinski Z. Вказ. праця. – С. 85.

⁷ Скидан О. Українсько-американські відносини: міфи і реальність // Народна газета. – 1995. – № 43. – С. 5.

⁸ Сидорук Ф. Для Вільяма Тейлора Україна – не terra incognita. – Режим доступу: <http://www.telekritika.kiev.ua/articles/125/0/7384/> (дата перегляду. – 29.11.09).

⁹ Нова ера українсько-американського стратегічного партнерства. – Режим доступу: http://www.upp.org.ua/inform_539.html (дата перегляду. – 29.11.09).

¹⁰ Бжезінський З. Помаранчева революція – революція сподівань // Бжезінський Збігнієв. Україна у геостратегічному контексті. – [Перекл. з англ.]. – К.: Вид. Дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – С. 94.

¹¹ Самуйлов С. Этапы политики США в отношении СНГ // США-Канада: экономика, политика, культура. – 2005. – № 3. – С. 65.

¹² Куделя С. США должны рассматривать Украину как ключевое государство в Европе: Беседа с Кондолизой Райс, главным внешнеполитическим советником кандидата в президенты США от Республиканской партии Джорджа Буша-младшего // Зеркало недели. – 2000. – 5-11 августа. – С. 1-2.

¹³ Федуняк С. Європейські виміри безпеки на пострадянському просторі. Формування інтегрованої системи безпеки Заходу і Нових незалежних держав. – Чернівці: Рута, 2005. – С. 200.

Надежда Бурейко
(Черновцы)

Место Украины во внешнеполитической стратегии США на постсоветском пространстве

В предлагаемой работе исследуется роль и место Украины во внешнеполитической стратегии Соединенных Штатов Америки на постсоветском пространстве, анализируются изменения основных направлений американского внешнеполитического курса относительно Украины и виденье двустороннего стратегического партнерства американской администрацией. Значительное внимание уделяется геополитическому фактору и региональному аспекту. В этом смысле постсоветское пространство и Украина, в частности, является чрезвычайно важным субъектом международных отношений. Именно поэтому они представляют значительный интерес для Соединенных Штатов Америки.

Ключевые слова: постсоветское пространство, внешнеполитическая стратегия, американско-украинские двусторонние отношения, регион, геополитическое значение, стратегическое партнерство.

Nadiia Bureiko
(Chernivtsi)

The Place of Ukraine in the Strategy of US Foreign Policy Towards the Post-Soviet Area

In our research we examine the role and place of Ukraine in the strategy of US foreign policy towards the post-Soviet area and analyze the changing of main orients of American foreign policy towards Ukraine. In the dynamic of the American-Ukrainian relations the changing of bilateral strategic partnership perceiving by American administration also can be noticed. The significant attention is paid for geopolitical and regional aspect because the post-Soviet area is very important due to its geopolitical meaning.

Key words: post-Soviet area, strategy of foreign policy, American-Ukrainian bilateral relations, region, geopolitical meaning, strategic partnership.